

A Kvassay Jenő Terv (KJT) szövetségi véleményezése

Általános észrevételek

1.

A Kvassay Jenő Terv nem akar, nem mer foglalkozni a víztársulatokkal, annak ellenére, hogy több helyen is bújtatva hivatkozik a szükségességükre, hiszen van, lenne feladatuk a KJT szerint is, a hatályos törvények szerint is, és 200 éve alakult szervezetek ma is működnek. Megszűnésük (megszüntetésük) esetén jelentős területi vízgazdálkodási feladat marad ellátatlanul. Ezek a feladatok az állami intézményrendszerrel nem oldhatók meg hatékonyan. Ezeket a tényeket a vízgazdálkodás erősségei és gyengeségei között is szerepeltetni kell.

2.

A Kvassay Jenő Terv a víztársulatokra ad egyfajta jövőképet: „*A társulati rendszer alapvető reformjával a helyi jelentőségű közcélú művek közösségi tulajdonának, mint közcélú tulajdonforma a bevezetése (a mai állami és önkormányzati mellé). Ez esetben az önkormányzatok tulajdonában a belterületi vizek maradnának, a külterületi vizek (ahol az érdekeltek megszámlálhatók, és az érdekeltség definiálható) és a több települést érintőek az érdekeltek közösségének – a társulatnak – a tulajdonát képezik. Ez a változat mintegy analógiája a társasházak szabályozásának (helyi jelentőségű vízgazdálkodási feladatok itt, a lépcsőház, a közös tulajdon működtetése, takarítása ott). Valamely megalkotandó helyi jelentőségű, közcélú vízgazdálkodási feladatokról szóló törvényben kell/lehet mindezeket a kérdéseket rendezni, ami felváltaná a vízi társulatok mai szabályozását, illetve bizonytalanságait.*”

A víztársulatok alapvetően a mezőgazdasági termelők, földtulajdonosok, fölhasználók szervezetei és a helyi vízgazdálkodási problémák kezelésére jöttek létre. Nyilvánvalóan vannak olyan gazdák, gazdacsoportok, gazdaszervezetek, amelyek víztársulat ellenesek. Azt azonban látni kell, és a gazdák, gazdaszervezetek más csoportja már látja is, hogy az állam nem fog megoldani minden vízgazdálkodási problémát. Az önkormányzatok „külső” tagjai a víztársulatoknak, hiszen a belterületi vízgazdálkodási feladatok az önkormányzatok hatáskörében vannak, csak ezeket külső kapcsolatok nélkül (pl. befogadók biztosítása, rendezett továbbvezetés, lokalizáció, árvízcsúcs csökkentő tározók építése) nem lehet megoldani, ezért célszerű, ha a társulatok tagjai. De az is nyilvánvaló, hogy egy önkormányzati alapon újjászerveződő víztársulat működőképes lehet. Ehhez arra lenne szükség, hogy azokon a területeken, ahol nem működik víztársulatok, önkormányzati vízgazdálkodási szervezetként, az önkormányzatok részvételével szerveződjenek újra társulati jellegű szervezetek. Amennyiben ezek működőképesek, kerülhetne sor a működő társulatok átalakulására is. Az a megoldás, hogy rapid jogalkotással nyúlunk bele a folyamatokba, jelentős veszélyekkel jár.

Részletes észrevételek

1.

A vízgazdálkodás egyes szakterületeinek felsorolásánál (KJT 10. oldal) nem kerülnek felsorolásra a vízgazdálkodási társulatok. A víztársulatok 2012. január 1. óta a Belügyminisztérium felügyelete tartoznak, szakmai felügyeletüket a területileg illetékes vízügyi igazgatóságok látják el. A víztársulatok számos területi vízgazdálkodási szakmai feladatban vesznek részt, így a síkvidéki és dombvidéki vízrendezésben, a vízkár-elhárításban,

VÍZGAZDÁLKODÁSI TÁRSULATOK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE

AZ EUROPEAN UNION OF WATER MANAGEMENT ASSOCIATIONS TAGJA

a belvízvédekezésben és a mezőgazdasági vízszolgáltatásban, valamint a közfoglalkoztatásban, így a vízgazdálkodás szakmai szervezetei között felsorolásuk indokolt lenne. Annál is inkább, mivel a KJT 1.3 szerint: a KJT kiterjed az 1995. évi LVII. törvényben foglalt tevékenységet folytatókra. Továbbá KJT 3.4 szerint a vízgazdálkodás működtetése három jól elkülöníthető részre bontható: állami, önkormányzati, **helyi jelentőségű** és magáncélú. Ki a működtetője a helyi jelentőségűnek?

2.

A belvízvédekezés átalakításában kellő óvatossággal kell eljárni. Tudomásul kell venni, hogy bizonyos esetekben a vízelvezetésnek nincs alternatívája, a terület belvízmentesítése elsőrendű prioritás. Ez ma – igen helyesen – országos irányelv! Ehhez képest az agrotechnikai, a melioratív beavatkozások, a táblán belül, a tábla talajában történő vízvisszatartás helyes cél, azonban ezek mindig csak a helyi körülmények alapos ismeretében, a talajtani adottságok, a természetes drénezettség, vagy a kiegészítő vízrendezési megoldások meglétének függvényében alkalmazhatóak. Ennek megfelelően a kérdés leegyszerűsítésével hiba lenne országos irányelvet kialakítani!

3.

A dombvidéki vízrendezés helyzetét másképpen kell megítélni. A medrek rossz állapotúak, benőttek, feliszapoltak, elfajultak. A nagyobb problémát inkább az okozza, hogy legalább a települések környezetében olyan mederállapotok legyenek, hogy a szélsőséges nagycsapadékok ne veszélyeztessék a belterületet. Itt inkább egy olyan fenntartási szisztéma kialakítására kellene törekedni, ami megoldja a szükséges elvezetési szelvények tisztántartását, csökkenti a települések veszélyhelyzetét és ráadásul a korábnál olcsóbb is. KJT 9.2 *Dombvidéki vízrendezés*: Természet közeli patak-szabályozás szakmai feltételrendszerét ki kell dolgozni. A tározóépítési programnál a többcélúságot akadályozza, hogy a patakok többsége időszakos, az árhullám előtt és után sincs vízpótlási lehetőség. Inkább záportározókkal kell számolni. A többcélúaknál az érdekellentétek miatt szigorú prioritási rend kell az árvédelem elsődlegességével. A KJT-ben elsőbbséget élvez az élet és vagyonbiztonság, és az öntözés is. Ezt a kettősséget meg kell szüntetni.

4.

Nem foglalkozik a KJT az erózióval, vízmosásokkal, a talajvédelemmel, pedig ez is jelentős dombvidéki vízrendezési probléma. A VGT által javasolt puffer zónák ezt a kérdést nem oldják meg. Egyáltalán a VGT inkább a tápanyag bemosódással foglalkozik, ami a vízrendszerben való tovaterjedés miatt jelentős (nemzetközi) probléma. Az eróziós veszteség ugyan csökkenti, a nemzeti kincsnek számító talajaink értékét, de a lesodródott talaj „csak” a kisvízfolyások kritikus szakaszáig jut el, rontva ezzel a rendezett vízelvezetés lehetőségeit (ami szükséges), növelve a medrek melletti vízkár veszélyeket (pl. települések veszélyeztetésével).

5.

Az anyag sajnálatos módon egyáltalán nem foglalkozik a harmadlagos (volt üzemi, jelenleg önkormányzati) művekkel. Ez a (rendszerváltáskor) 50 ezer km hosszúságú műhálózat (táblacsatornák, árkok) a mezőgazdaság igazi kiszolgálója, a felesleges vizek elvezetője, a belvízvédekezés fontos része. Mára már megbecsülni sem lehet, hogy a rendszer mely része, mekkora hossza működőképes, de vélhetően több 10 ezer km még fellelhető. A területi vízgazdálkodásban, a mezőgazdasági igények kielégítésében fontos szerepet játszó lokális

VÍZGAZDÁLKODÁSI TÁRSULATOK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE AZ EUROPEAN UNION OF WATER MANAGEMENT ASSOCIATIONS TAGJA

hálózat jövőjének felvázolása is alapvető fontosságú lenne. Ezek képezhetik a helyi jelentőségű vízgazdálkodási közfeladatokhoz tartozó műveket.

6.

Az aszálykár-elhárítás szakmailag nehezen értelmezhető fogalom. Ahhoz, hogy a növény mesterséges úton megfelelő vízellátást kapjon, hozzáférhető vízkészlet, működő vízszétosztó rendszer, táblán belüli vízszétosztás (azaz döntően öntözőgépek) szükséges, és persze az, hogy ezek a növény szempontjából optimális (nem kritikus!) állapotban üzemkészen rendelkezésre álljanak. Ez csak akkor valósítható meg, ha az öntözés a természetstechnológiába illesztett. Az „esőváró” mezőgazdaság esetén a vízpótlás a növény szempontjából kritikus időpontban történik (tehát nem hasznosul) és bár vízkészlet lenne, kérdés, hogy az hogy áll rendelkezésre, mennyire vannak feltöltve a vízszétosztó rendszerek, hogyan történik a víznek a növényhez juttatása (az eseti használatért nem gazdaságos öntözőgépeket tartani!). **Szakmapolitikai szempontból is káros annak a látszatnak a fenntartása, hogy akár képesek lennénk valamilyen aszálykár elhárítási beavatkozásra, mert ez egyszerűen nem igaz!**

7.

A belterületi vízrendezés esetében lényegesen nagyobb hangsúlyt kell helyezni a prevencióra. A KJT megállapítja, hogy 2200 dombvidéki település van és összesen 1700 település két-parti, azaz valamilyen vízfolyás vagy csatorna keresztezi. A dombvidéki területeken a keresztező kisvízfolyások különös veszélyt jelentenek a nagyon gyorsan kialakuló árhullámokkal (ne használjuk a „villámvíz” kifejezést, mert a vízrendezés nem ismer ilyen fogalmat!), a szűk, gyakran hozzáférhetetlen medrekkel, a nem elégséges vízemésztő-képességű keresztező műtárgyakkal (hidak, átereszek), az uszadékkal. Itt aktív védekezésre gyakorlatilag nincs lehetőség (idő), ezért a prevenciónak, megfelelő méretű, tiszta medreknek, keresztező műtárgyaknak, az uszadék-fogásnak a katasztrófák elkerülése érdekében nagy jelentősége van. Ugyancsak fontos kérdés a lokalizáció, azaz, hogy a völgyekben fekvő településekre a környező nagyobb esésű területekről ne folyhasson rá akadálytalanul a víz!

8.

Az intézményi alapok leírásánál sajnálatos módon teljesen kimaradtak a vízgazdálkodási társulatok. A szervezett magyar vízgazdálkodást 1948-ig, a vízitársulatok államosításáig egyértelműen a vízitársulatok jelentették (1810-től!), és az állami vízügyi szolgálat, a vízügyi igazgatóságok megalapítást (1953) követően már 1957-ben ismételtelen lehetőség volt a vízgazdálkodási társulatok megszervezésére. Erről az „apróságról” nem illene a KJT-nek megfeledkeznie! A több mint 200 éves vízitársulatok a magyar vízgazdálkodás meghatározó szereplői voltak és jelenleg is működnek! Megítélésünk szerint nem lehet egy vízgazdálkodási koncepciót úgy összerakni, hogy a vízitársulatokról egy szó se essék!

9.

A vízgazdálkodás működtetése fejezetben van utalás arra, hogy az állami intézmények az állami tulajdonú művekkel a területi vízgazdálkodási feladatokat nehezen tudják megoldani. **Véleményünk szerint a területi vízgazdálkodás valamennyi feladata az állami intézményrendszerrel és az állami művekkel nem oldható meg!** A harmadlagos művek feltétlenül szükségesek a hatékony területi vízgazdálkodáshoz. Az önkormányzatok nem alkalmasak területi vízgazdálkodási feladatok megoldására, hiszen ehhez se szakemberük, se eszközük nincsen. A területi vízgazdálkodási problémák kezelésére úgy 800 éve

VÍZGAZDÁLKODÁSI TÁRSULATOK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE AZ EUROPEAN UNION OF WATER MANAGEMENT ASSOCIATIONS TAGJA

Hollandiában, 200 éve Magyarországon a vízitársulatokat „találták ki” és ahogy az évszázadok példái mutatják, szakmai oldalról tekintve elég tartós szervezetek.

10.

A birtokszerkezet változása és az ezzel kapcsolatos fejlesztési elképzelések megerősítik a területi vízgazdálkodás fejlesztésével kapcsolatos igényeket. A kisbirtokok, családi gazdaságok, egyáltalán ez elaprózódott tulajdonosi szerkezet miatt a vízkár érzékenység lényegesen nőtt. Ezt gyakran csak „testre szabott”, a lokális érdekeket és lehetőségeket maximálisan figyelembe vevő és kihasználó vízgazdálkodással lehet csak kielégíteni. **Erre az állami vízgazdálkodás, az állami intézményrendszer tökéletesen alkalmatlan!** Amennyibe a helyi érdekeket és lehetőségeket maximálisan figyelembe vevő szervezetek nincsenek (ezek a vízitársulatok!) a birtokpolitikai elképzelésekhez igazodó vízgazdálkodást lehetetlen végrehajtani!

11.

A nemzetközi kapcsolatok elemzésénél sajnálatos módon hiányzik a területi vízgazdálkodásban, a vízitársulati kapcsolatrendszerben fontos szerepet betöltő European Union of Water Management Associations megemlézése. A VTOSZ 2004. óta tagja ennek a szervezetnek, amely a Víz Keretirányelv végrehajtásával foglalkozó uniós CIS-ben épp úgy meghatározó szerepet játszik, mint az EU mezőgazdasági alapjának felhasználásával kapcsolatban. Megítélésünk szerint Magyarországnak minden nemzetközi kapcsolati lehetőséget ki kell (ki kellene!) használnia.

12.

A vízgazdálkodási szakterület SWOT elemzésében erősség a nagy múltú országos vízügyi igazgatósági hálózat. Miért nem jelent szakmai erősséget a több mint 200 éves vízgazdálkodási társulati rendszer és erre az erősségek között miért nem történik hivatkozás? A gyengeségek között szerepel az érdekeltségi alapú finanszírozás hiánya, de jó lenne, ha a KJT foglalkozna ennek megoldási módjaival és társadalmi hatásaival (elfogadtatási módszereivel) is!

13.

A nem szerkezeti (funkcionális) problémák fejezet szerkezeti és szervezési kérdések részben a következő szerepel: *„hiányzó helyi jelentőségű feladatot ellátó szervezet”*. Ez a kijelentés önmagában is skandalum, sajnálatos az anyag készítésében résztvevő szervezetekre nézve, hogy nem merték vagy nem akarták leírni, hogy még vannak vízitársulatok. Napjainkban a vízitársulatok számos működési problémával küzdenek, és az önmagában megérne egy elemzést, hogy saját hibáikon kívül milyen intézkedések juttatták ide őket. **De mintegy 50 vízitársulat a mai napig működik. Nyilván lehetséges a minősítésük, hogy az rossz vagy hiányos, de úgy tenni, mintha nem lennének az egész vízügy számára szégyen!**

14.

A problémák kezelésére KJT feladatokat definiálnak. Az egyik társulatokat érintő:

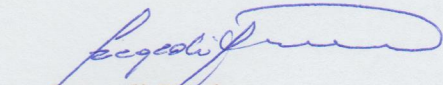
- „Az érdekeltségi alapú finanszírozás hiánya” (a probléma),
- „Az állami, a helyi közösségi és a magán érdekeltségű feladatok elvszerű szétválasztása. A helyi jelentőségű vízgazdálkodási közfeladatok kategóriájának a megteremtése.” (a KJT feladat).

VÍZGAZDÁLKODÁSI TÁRSULATOK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE
AZ EUROPEAN UNION OF WATER MANAGEMENT ASSOCIATIONS TAGJA

Ez végre egy olyan megállapítás, amit a társulatok támogatni tudnak, ha a helyi jelentőségű vízgazdálkodási közfeladatok végzése vízitársulati feladat lesz. Ennek a feladatnak a kidolgozásában és megvalósításában szívesen vesznek részt a vízitársulatok és a VTOSZ!

Göd, 2015. szeptember 14.

Szegedi Sándor
elnök